

Verksamheten i Europeiska unionen under 2016

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 30 mars 2017 att ge övriga utskott tillfälle att senast den 27 april 2017 yttra sig över skrivelse 2016/17:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2016 och eventuella följdmotioner.

Utbildningsutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde och över motion 2016/17:3662 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 46 och 66–68.

Utskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker de nämnda motionsyrkandena och lägger skrivelsen till handlingarna i de berörda delarna.

I yttrandet finns en avvikande mening (SD).

Utskottets överväganden

Rymdfrågor

Skrivelsen

I skrivelsens avsnitt om rymdfrågor (s. 119) beskriver regeringen att kommissionen i oktober 2016 publicerade ett meddelande om en europeisk rymdstrategi (KOM(2016) 705). Strategin handlar enligt regeringen om att ange en tydlig strategisk riktning och strategiska mål för EU på rymdområdet. Överläggning med utbildningsutskottet och samråd med EU-nämnden ägde rum i november 2016.

Motionen

I kommittémotion 2016/17:3662 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 46 anför motionärerna att Europeiska rymdorganisationen (ESA) ska förbli ett mellanstatligt samarbete. Motionärerna förklarar att de ser värdet i en utvecklad rymdverksamhet, men att de vänder sig mot ett införlivande av ESA i EU.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla att inom utbildnings-, forsknings- och rymdområdet ägde flera viktiga processer rum på EU-nivå under 2016, som regeringen beskriver i skrivelsen. Utskottet har aktivt följt och kommer att fortsätta att följa utvecklingen inom dessa frågor.

När det särskilt gäller rymdfrågor vill utskottet uppmärksamma att rymdforskning och rymdverksamhet i dag är av vital strategisk betydelse för samhället. Samhället är beroende av rymdtekniken t.ex. för navigation, logistik, bankomattjänster, väderprognoser, telekommunikation och miljö- och klimatövervakning. De potentiella tillämpningsområdena är många, och fler står på tur att upptäckas.

Utskottet kan vidare konstatera att Europas rymdsamarbete är ett delat ansvar mellan EU och ESA. ESA är en mellanstatlig internationell organisation med 22 medlemsländer¹, som till stor del är desamma som EU:s medlemsstater. ESA:s syfte är att främja vetenskapligt och teknologiskt rymdsamarbete i Europa genom att utarbeta och genomföra en långsiktig europeisk rymdpolitik, ta fram europeiska program, samordna medlemsländernas rymdprogram och utarbeta en industripolicy. Utskottet vill särskilt peka på att det sjunde rymdrådet, som består av EU:s och ESA:s

¹ ESA:s medlemsländer är följande: Belgien, Danmark, Estland, Frankrike, Finland, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Polen, Portugal, Rumänien, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Tyskland, Ungern och Österrike.

rymdministrar, antog en resolution i samband med konkurrenskraftsrådets (KKR) möte i november 2010 som ytterligare preciserade viktiga frågor i Europas arbete med att utveckla den europeiska rymdverksamheten. Bland annat uppmanades EU och ESA att tillsammans utveckla en övergripande rymdstrategi.

Utskottet vill också påminna om att enligt artikel 189 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ska EU utveckla en europeisk rymdpolitik för att främja vetenskapliga och tekniska framsteg, industriell konkurrenskraft och genomförande av unionens politik. Det anges även i fördraget att ett europeiskt rymdprogram kan utvecklas för att möjliggöra att målen i fördraget uppnås.

Mot bakgrund av ovanstående presenterade kommissionen i oktober 2016 ett meddelande om en rymdstrategi för Europa (KOM(2016) 705), som regeringen beskriver i skrivelsen. I meddelandet fokuserar kommissionen på fyra strategiska mål, inom vilka man avser att vidta ett antal konkreta åtgärder. Utskottet vill lyfta fram att kommissionen i strategin anger att ett gott samarbete mellan EU och ESA är en av hörnstenarna för framgång med strategins genomförande, men att det också kommer att vara viktigt med samarbete med andra relevanta aktörer utöver medlemsstaterna, t.ex. den europeiska vädersatellitorganisationen (Eumetsat), industrin, forskare och användare.

Utskottet har granskat kommissionens meddelande om en rymdstrategi för Europa och justerade sitt utlåtande den 23 februari 2017 (utl. 2016/17:UbU13). I utlåtandet välkomnade utskottet kommissionens rymdstrategi. Utskottet pekade även bl.a. på att det är av stor vikt att samarbetet mellan EU och ESA blir effektivt i framtiden trots olikheter i finansiering och hur de båda organisationerna arbetar. Utskottet ansåg även att det måste finnas ett europeiskt samarbete för att Europa ska bevara sin ledande ställning på rymdområdet, öka sin närvaro på de internationella rymdmarknaderna och utnyttja rymdsektorns fördelar och möjligheter.

Sammanfattningsvis vill utskottet vidhålla att det är av stor betydelse att samarbetet mellan EU och ESA förblir effektivt i framtiden för att Europas länder ska kunna dra full nytta av verksamhet kopplad till rymden. Utskottet anser även att ett stärkt samarbete mellan EU och ESA kan ha betydelse för båda organisationernas utveckling, samtidigt som detta i sig inte innebär ett införlivande av ESA i EU. Utskottet vill också framhålla att det inom ramen för den presenterade rymdstrategin för Europa inte finns några förslag om ett införlivande av ESA i EU. Utifrån det anförda föreslår utskottet att utrikesutskottet avstyrker motion 2016/17:3662 (SD) yrkande 46.

Utbildningsfrågor

Skrivelsen

I skrivelsens avsnitt om utbildningsfrågor presenterar regeringen en rad olika händelser inom EU-samarbetet under 2016 (s. 141 f.). Regeringen beskriver bl.a. att rådet för utbildning, ungdom, kultur och idrott (UUKI-rådet) i februari 2016 antog en rådsresolution som var utbildningsministrarnas bidrag till Europeiska rådet i mars, under vilket den sjätte europeiska planeringsterminen stod på dagordningen. I resolutionen betonas vikten av att bl.a. investera i utbildning, att ta itu med matchningsproblematiken och att sträva efter utbildningssystem som innebär att en individ oavsett bakgrund har möjlighet att uppnå uppsatta mål. Överläggning med utbildningsutskottet och samråd med EU-nämnden ägde rum i februari 2016.

Regeringen anger även i skrivelsen att kommissionen under 2016 presenterade ett meddelande om en ny kompetensagenda för Europa (KOM(2016) 381), vars syfte är att stärka och i vissa fall förenkla befintliga initiativ i fråga om utbildning och kompetens för att ge ett bättre stöd till medlemsstaterna i deras nationella reformer. Arbetet inom kompetensagendan kommer enligt regeringens skrivelse att inriktas på följande tre områden:

1. bättre och mer relevant kompetensutveckling
2. tydligare och mer jämförbara kompetenser och kvalifikationer
3. bättre kompetensinventering och information för mer välgrundade yrkesval.

Regeringen förklarar vidare att de konkreta åtgärderna inom kompetensagendan bl.a. syftar till att individer som inte uppnått en utbildningsnivå som motsvarar en genomförd gymnasieutbildning ska få tillgång till kompetenshöjningsmöjligheter och därmed öka sin anställningsbarhet. Överläggning med utbildningsutskottet ägde rum i september och november 2016, och samråd med EU-nämnden ägde rum i november 2016.

Regeringen lyfter också fram i skrivelsen att kommissionen under 2016 lade fram förslag om en reviderad rekommendation om en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (EQF), som föreslås upphäva och ersätta den rekommendation som antogs 2008. Syftet med den europeiska referensramen är att göra nivån på kvalifikationer i olika länder lättare att jämföra inom EU. Överläggning med utbildningsutskottet ägde rum i september 2016. Regeringen förklarar även att kommissionen under 2016 lade fram ett förslag om ett reviderat Europass, som är en webbaserad plattform där individer kan få tillgång till flera olika verktyg och tjänster som används för att presentera och utbyta information om kompetens och kvalifikationer.

Motionen

I kommittémotion 2016/17:3662 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkande 66 föreslår motionärerna att Europa 2020-strategin inte ska innehålla förslag på lösningar på problem eller utmaningar som är bäst lämpade att lösa på nationell nivå. Motionärerna anför att det europeiska strategiska ramverket Utbildning 2020 innehåller en del bra förslag, men de anser samtidigt att vilka åtgärder och vilka prioriteringar ett enskilt land bäst behöver för att ha en framgångsrik utbildningspolitik är något som det enskilda landet bäst avgör självt.

I yrkande 67 framför motionärerna att regeringen ska verka för att lägga ned Erasmus+-samarbetet. Motionärerna anser bl.a. att Erasmus+ budget utgör en mycket stor kostnad och att programmet innehåller ett antal förslag, om bl.a. samverkan mellan lärosäten, som kan lösas bättre på nationell nivå.

Därutöver föreslår motionärerna i yrkande 68 att EU ska låta utbildningsfrågor vara en nationell angelägenhet. Motionärerna framhåller att kommissionens meddelande om en ny kompetensagenda för Europa är ett omfattande dokument. Motionärerna ställer sig bl.a. skeptiska till vissa av förslagen i kompetensagendan och förklarar att många av de skolpolitiska delarna i kompetensagendan utgår från en europeisk lägstanivå, vilket gör att Sverige inte kan ha så stor nytta av dessa delar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis påminna om att utbildningsfrågor enligt artikel 6 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) är en nationell kompetens, men att unionen har befogenheter att vidta åtgärder för att stödja, samordna eller komplettera medlemsstaternas åtgärder. EU:s insatser inom utbildningsområdet får enligt artikel 2.5 i EUF-fördraget inte innebära harmonisering av medlemsstaternas bestämmelser i lagar och andra författningar.

Utskottet kan därutöver på ett övergripande plan konstatera att EU-samarbetet på utbildningsområdet till stor del sker genom den s.k. öppna samordningsmetoden. Den öppna samordningsmetoden, som den bl.a. beskrivs i EU:s rättsliga databas Eurlex, är en typ av mellanstatligt beslutsfattande som inte leder till bindande EU-lagstiftning. Den öppna samordningsmetoden kräver inte att EU-länderna för in nya eller ändrade befintliga lagar, utan samarbetet bygger i stället på mellanstatlig utvärdering.

När det särskilt gäller yrkanden om Europa 2020-strategin och Utbildning 2020 vill utskottet inledningsvis peka på följande. Europa 2020-strategin å ena sidan är EU:s breda tillväxtstrategi fram till 2020, som EU:s stats- och regeringschefer kom överens om i mars 2010. Inom strategin har EU bl.a. satt upp övergripande mål för sysselsättning, utbildning, forskning och innovation,

social sammanhållning, energi och klimat.² Utbildning 2020 å andra sidan är EU:s strategiska ramverk för europeiskt utbildningssamarbete, som EU:s utbildningsministrar kom överens om i november 2009. Utbildning 2020 består bl.a. av fyra strategiska mål och sju riktmärken³, som ska vara vägledande för uppföljningen av arbetet. Två av de sju riktmärkena är gemensamma med Europa 2020-strategin. Europa 2020 och Utbildning 2020 är således två separata instrument, samtidigt som de är nära sammanbundna. Utskottet anser att Europa 2020-strategin och Utbildning 2020 är två värdefulla instrument för europeiskt samarbete inom bl.a. utbildningsfrågor. Genom de båda instrumenten får medlemsstaterna t.ex. möjlighet att utbyta erfarenheter och dra lärdom av varandra inom en rad olika frågor.

Som utskottet förstår yrkandet om Europa 2020-strategin och Utbildning 2020 handlar det huvudsakligen om genomförandet av Utbildning 2020. Utskottet vill därför uppmärksamma att i rådsslutsatserna om inrättandet av Utbildning 2020 (rådets slutsatser av den 12 maj 2009, 2009/C 119/02) enades EU:s utbildningsministrar om ett antal principer om hur Utbildning 2020 ska genomföras. Utbildningsministrarna kom bl.a. överens om att Utbildning 2020 ska genomföras med ett effektivt utnyttjande av den öppna samordningsmetoden, som utskottet beskrivit kortfattat ovan, med fullständig respekt för medlemsstaternas ansvar för sina utbildningssystem och enligt det europeiska utbildningssamarbetets frivilliga karaktär.

När det gäller yrkandet om Erasmus+ vill utskottet inledningsvis betona betydelsen av internationalisering av utbildning och det mervärde detta ger. Det är mycket viktigt att ta till vara och utöka möjligheterna för elever och studenter att förlägga delar av sin utbildning eller sin praktik utomlands. I detta sammanhang anser utskottet att Erasmus+ spelar en viktig roll. Utskottet noterar även att svenska studenter och akademiker har dragit betydande nytta av EU-program inom utbildningsområdet. Exempelvis deltog under läsåret 2015/16 nästan 15 000 svenska studenter i högskoleutbildningar i andra EU-medlemsstater, varav drygt 3 200 studenter åkte ut inom ett EU-program (Universitetskanslersämbetet och Statistiska centralbyrån, Statistiska meddelanden UF 20 SM 1603). Utskottet vill dessutom lyfta fram att kommissionens rapport om Erasmus+ aktiviteter under 2015 (Europeiska kommissionen, Erasmus+ Programme Annual Report 2015) visade att 678 000 européer deltog i studier, utbildning, arbete eller volontärarbete utomlands under 2015. Rapporten redovisar även att 96 procent av alla som

² De övergripande målen inom utbildning är följande: 1. Andelen elever utan gymnasiebetyg ska vara lägre än 10 procent och 2. Minst 40 procent av 30–34-åringarna ska ha högre utbildning.

³ De sju riktmärkena är följande: 1. Minst 95 procent av alla barn över fyra år ska gå i förskola, 2. Andelen 15-åringar som är lägpriesterande i läsning, matematik och naturkunskap ska vara lägre än 15 procent, 3. Andelen elever som hoppar av skolan i förtid ska vara högst 10 procent, 4. Minst 40 procent av alla mellan 30 och 34 år ska ha någon form av högre utbildning, 5. Minst 15 procent av de vuxna ska delta i livslångt lärande, 6. Minst 20 procent av alla högskoleutbildade och 6 procent av 18–34-åringarna med en grundläggande yrkesutbildning ska ha studerat eller praktiserat utomlands och 7. Minst 82 procent av alla 20–34-åringar med gymnasie- eller högskoleexamen ska ha jobb inom tre år efter utbildningen.

deltog i något slags utbyte inom ramen för Erasmus+ under programmets första två år anser att det har ökat deras kompetens och att 80 procent anser att det har främjat deras möjligheter att hitta ett arbete.

I fråga om kompetensagendan för Europa konstaterar utskottet att kommissionen i juni 2016 presenterade sitt meddelande om en ny kompetensagenda för Europa (KOM(2016) 381). Av meddelandet framgår att målet är ett gemensamt engagemang och en delad vision om kompetens som nyckeln till hållbara arbetstillfällen, tillväxt och konkurrenskraft. I meddelandet presenterar kommissionen sammanlagt tio planerade initiativ inom tre olika områden för att stärka kompetensbasen inom Europa. Initiativen har olika utformning, från informations- och erfarenhetsutbyten till rättsakter inom utbildningsområdet (rekommendationer och beslut). När det gäller genomförandet av agendan framhåller kommissionen i meddelandet att det är medlemsstaterna som bestämmer om undervisningens innehåll och utbildningssystemens organisation, men samtidigt anser kommissionen att det krävs en gemensam satsning för att uppnå ändamålsenliga och hållbara resultat.

Utskottet har granskat kommissionens meddelande om en ny kompetensagenda för Europa och justerade sitt utlåtande den 18 oktober 2016 (utl. 2016/17:UbU7). I utlåtandet anförde utskottet bl.a. att det är positivt att kommissionen fokuserar på att stärka kompetensbasen i Europa genom samarbete. Utskottet konstaterade även att samarbete mellan medlemsstaterna är viktigt och att det är angeläget med erfarenhets- och informationsutbyten på utbildningsområdet. Samtidigt underströk utskottet bl.a. att utbildning är en nationell kompetens och att kommissionens roll på detta område är att främja samarbetet mellan medlemsstaterna och vid behov stödja och komplettera deras arbete. Utskottet ansåg vidare att det är viktigt att betona att de insatser som föreslås i agendan måste utgå från medlemsstaternas frivilliga medverkan.

Mot bakgrund av det som anförts ovan ser utskottet inga skäl att vidta några åtgärder med anledning av yrkandena om utbildningsfrågor. Utskottet föreslår därför att utrikesutskottet avstyrker motion 2016/17:3662 (SD) yrkandena 66–68.

Stockholm den 27 april 2017

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Elisabet Knutsson (MP), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Roza Güclü Hedin (S), Maria Stockhaus (M), Magnus Oscarsson (KD) och Maria Weimer (L).

Avvikande mening

Verksamheten i Europeiska unionen under 2016 (SD)

Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD) anför:

Vi vill inledningsvis framhålla att vi ser värdet i en utvecklad rymdverksamhet. I dagsläget är samhället beroende av satelliter för stora delar av informationsspridningen i världen, för forskningen om såväl rymden som jorden och för övervakning av både klimat, natur och gränser. Vi anser dock att den europeiska rymdsatsningen även i fortsättningen bör drivas som ett mellanstatligt samarbete och vänder oss mot ett införlivande av Europeiska rymdorganisationen (ESA) i EU.

Vi vill vidare anförda att utbildning och forskning är en del av uppföljningen av Europa 2020-strategin. Vi anser även att Utbildning 2020-strategin innehåller en del bra förslag, men vi anser dock att vilka åtgärder och vilka prioriteringar ett enskilt land bäst behöver för att ha en framgångsrik utbildningspolitik är något som det enskilda landet bäst avgör självt. Vi är inte mot samarbeten mellan länder – tvärtom – men vi anser att det inte ska ske på ett överstatligt plan utan genom bilaterala avtal.

Vi vill vidare framföra att Erasmus+ används som finansieringsverktyg för bl.a. kommissionens förslag om en ny kompetensagenda för Europa. Den totala budgeten för Erasmus+ programperiod (2014–2020) är hela 14,7 miljarder euro. Vi anser att detta är en mycket stor kostnad. Erasmus+ innehåller enligt vår mening även ett antal åtgärder som bäst genomförs på nationell nivå. Vi tycker t.ex. att samverkan mellan olika lärosäten bäst sker direkt mellan lärosätena. Vi anser därför att Erasmus+ samarbetet bör läggas ned.

Kommissionens meddelande om en ny kompetensagenda för Europa är ett omfattande dokument och innehåller enligt vår mening såväl bra som mindre bra förslag. Vi ställer oss skeptiska till förslagen om flexibla läroplaner. Vi ställer oss också frågande till delen som handlar om evidensbaserade politiska beslut – en del där detaljstyrningen gått för långt enligt vår mening. Vi anser också att många skolpolitiska delar i kompetensagendan utgår från en europeisk lägstanivå, vilket gör att Sverige inte har så mycket att hämta i dessa delar.